

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije

Monika Dekanić

Suradnja obitelji i škole

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Mirko Lukaš

Osijek, 2017

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet Osijek
Odsjek za pedagogiju
Preddiplomski studij hrvatskog jezika i književnosti i pedagogije

Monika Dekanić

Suradnja obitelji i škole

Završni rad

Znanstveno područje društvenih znanosti, polje pedagogija,
grana obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Mirko Lukaš

Osijek, 2017

Sažetak

Cilj ovog rada je opisati suradnju obitelji i škole kao njihovoj zajedničkoj aktivnosti. Obitelj i škola su najvažniji čimbenici koji utječu na odgoj djece, pa su stoga upućeni zajednički djelovati i razvijati ravnopravne partnerske odnose. Zbog tog su se razloga u radu analizirali i opisali postojeći oblici suradnje škole i roditelja, prikazala se povijest suradnje obitelji i škole te se naglasila važnost takve suradnje. Promatrano tijekom povijesti ova suradnja i partnerski odnosi između obitelji i škole su se mijenjali a ovisili su o zadaćama i ciljevima škole i uloge obitelji u društvu. Danas postoje brojni oblici i modeli suradnje obitelji s odgojnim institucijama. Najčešći modeli suradnje škole i roditelja u Hrvatskoj su roditeljski sastanci i individualne informacije. Oblike rada možemo podijeliti u dvije skupine, odnosno možemo ih klasificirati kao individualne ili pojedinačne oblike rada i kao skupne oblike rada. U individualne modele suradnje ubrajaju se individualno informiranje, razgovor u školi, razgovor u roditeljskom domu te pismeno informiranje. U skupne modele suradnje ubrajaju se skupno informiranje, grupni razgovori i roditeljski sastanci. Rezultati istraživanja upućuju na činjenicu da je praksa još uvijek daleko od teorije, odnosno utvrdilo se da postoji nizak angažman roditelja u suradničkim aktivnostima sa školom kao i nedovoljna zainteresiranost roditelja za suradnju ili pak nezadovoljstvo međusobnom suradnjom. Još uvijek postoji potreba za aktivnijim uključivanjem roditelja u školu, za razvojem međusobne suradnje. Uspostavljanje partnerskih odnosa je iznimno važno jer ovi odnosi pozitivno utječu na djecu čije obitelji aktivno njeguju suradnju sa školom. Djelovanje na poticanju i razvijanju ove suradnje zahtijeva više informiranje roditelja o njihovim mogućnostima suradnje.

Ključne riječi: oblici, partnerstvo, roditelji, učenik

Sadržaj

Uvod	2
1. Temeljni pojmovi odgoja i obiteljske pedagogije.....	3
1.1. Odgoj u obitelji i školi	4
2. Povijesni pregled suradnje obitelji i škole	6
3. Suradnja obitelji i škole.....	9
3.1. Oblici suradnje obitelji i škole.....	10
3.2. Potreba za suradnjom i važnost partnerstva obitelji i škole	12
3.3. Komunikacija s roditeljima	14
4. Nova uloga roditelja i učitelja	15
5. Istraživanja o suradnji i partnerstvu obitelji i škole.....	16
5.1. Primjeri dobre prakse.....	17
6. Zaključak.....	19
Literatura	20

Uvod

Škola je mjesto gdje se susreću roditelji i učitelji, odnosno odrasli koji skrbe o djeci i mladima pa se zaključuje kako je samo njihovim zajedničkim djelovanjem moguće ostvariti temeljne odgojne zadaće: omogućiti djeci usvajanje znanja, razvijanje vještina i sposobnosti, kako bi svako dijete moglo ostvariti svoje potencijale. Škola je institucija u kojoj se uz dječje podižu i obogaćuju roditeljske kompetencije za odgoj i ostvarivanje kvalitetnijih odnosa unutar obitelji. Kako bi škola mogla utjecati na kompetencije roditelja, potrebno je njihovo zajedničko djelovanje i uključivanje u različite oblike suradnje kao i razvitak partnerskih odnosa.

Roditelji školske djece u Hrvatskoj većinom imaju premalo mogućnosti sudjelovanja u donošenju odluka u školi i lokalnoj zajednici za dobrobit njihove djece. Iako su roditelji i svi koji se brinu za njihovu dobrobit dužni osigurati uvjete za ostvarivanje prava djece na najbolji način, njihova se suradnja može ostvarivati samo zajedničkom, otvorenom i ravnopravnom komunikacijom. U školskom kontekstu, ostvarivanje prava djece najbolje bi se postizalo kada bi se uspjeli ostvariti pravi partnerski odnosi između škole i roditelja. Interes za suradnjom obrazovnih institucija i roditelja postoji kao i brojni načini na koje se oni mogu potaknuti.

Obitelji i škole trebaju prvenstveno povećati svoju komunikaciju. U tome škole imaju značajniju ulogu i na njima je uloga facilitatora za aktivno uključivanje roditelja u proces obrazovanja njihove djece kao i poticanje na međusobnu razmjenu iskustava. Škola je ta koja može pružiti kvalitetniju podršku učiteljima u poticanju partnerstva s roditeljima. Naravno, u svemu tome važna je uloga i želja samih roditelja.

Rad ukratko opisuje odgoj djece u obitelji i odgoj u školi, a zatim se fokusira na značaj suradnje i partnerstva u odgoju. Donosi se povijesni pregled suradnje roditelja i školskih institucija te oblici i modeli suradnje koji su prisutni u školama. U raspravi se navode istraživanja koja su došla do relevantnih spoznaja o učincima izgradnje partnerskih odnosa te se navode konkretni primjeri o ovoj suradnji ilustriranim stranom praksom.

Zaključak upućuje da su obitelj i škola najvažniji činitelji koji djeluju na razvoj djeteta i njegov odgoj. Oni su upućeni na zajedničko djelovanje a kako bi aktivno surađivali moraju stalno komunicirati i uspostavljati ravnopravne partnerske odnose.

1. Temeljni pojmovi odgoja i obiteljske pedagogije

Odgoj je temeljni pojam koji proučava znanost o odgoju, pedagogija. Odgoj nije samo pedagoški fenomen, već i socijalni, ekonomski, filozofski i fenomen kojim se bave mnoge druge znanstvene discipline te je predmetom njihova proučavanja. Odgoj u sebi objedinjuje prošlost i sadašnjost te je usmjeren na budućnost. Obzirom da je odgoj složeni fenomen, nemoguće ga je svesti na jednu definiciju, stoga ovisno o aspektu i disciplini koja ga proučava, postoje različite definicije odgoja. Na odgoj se može gledati kao na proces formiranja i samoformiranja čovjeka kao ljudskog bića. Odgoj se može definirati i kao: „Složen, dinamičan i dugotrajan proces koji je planiran, programiran, organiziran i svrsishodno usmjeren, a odgojni rezultati nisu brzo prepoznatljivi i ne mogu se lako mjeriti i vrednovati“ (Rosić, 2005, 28). Sa sociološkog gledišta, odgoj je proces socijalizacije djece i mladeži koju pomaže i potiče generacija odraslih. Pojam odgoja može se objasniti i definiranjem onoga što nije odgoj. Odgoj nije uzgoj, dril, dresura, manipulacija ili indoktrinacija, iako se u povijesti odgoj znao koristiti kao sredstvo političkih skupina za provođenjem vlastitih ideologija (Rosić, 2005).

Jezgru odgoja osim čovjeka, kojemu je odgoj uvjet života, čini i obitelj. Obitelj je promjenjiva društvena zajednica koja se zbog društveno-gospodarskih razloga mijenjala kroz povijest, pa je tako današnja obitelj samo jedna od etapa daljnjeg razvoja obitelji. Upravo zbog različitih tipova obitelji u društvu, danas je vrlo teško definirati pojam obitelji (Maleš, 1993). Za pojam odgoja kao i za pojam obitelji postoje brojne definicije. Obitelj se može objasniti kao temeljna društvena zajednica koja se sustavno brine za odgoj te se u njoj ostvaruju prvi socijalni dodiri i prva životna iskustva (Rosić, 2005, 20). Pod pojmom obitelji podrazumijeva se intimna, krvnom vezom povezana socijalna jedinica čiji je odgoj prvi odgoj koji društvo omogućava djetetu (Rečić, 1996, 16). Iako postoji mnoštvo definicija, većina autora se slaže da je obitelj primarna društvena, odnosno socijalna i biološka zajednica te da je njena uloga u odgoju nezamjenjiva. Kako dijete odrasta, utjecaj obitelji se smanjuje, a utjecaj odgojno-obrazovnih ustanova povećava, no tijekom čitavog života obitelj ostaje osnovna društvena grupa u kojoj dijete živi i funkcionira.

Cilj pedagogije kao društvene znanosti je proučavanje odgoja i obrazovanja, a cilj obiteljske pedagogije je proučavanje specifičnosti odgoja unutar obiteljske sredine. Iz predmeta, svrhe i cilja obiteljske pedagogije proizlaze i njezini zadaci. Zadaće obiteljske

pedagogije ne temelje se samo na proučavanju i objašnjavanju postojeće odgojne prakse, već su poticajne i samokritičke te zahtijevaju nove, fleksibilnije i učinkovitije pristupe obiteljskom odgoju.

1.1. Odgoj u obitelji i školi

Dvije osnovne vrste odgojnih sredina su intencionalne odgojne sredine i funkcionalne odgojne sredine (Rosić, 2005, 45). Dok je osnovna djelatnost intencionalnih odgojnih sredina sustavan i planski pristup odgoju u funkcionalnim sredinama odgojni proces se ostvaruje neintencionalno, odnosno odgoj se ostvaruje paralelno sa zadaćama koje ostvaruju odgojne ustanove ili institucije.

Među najvažnije odgojne sredine ubrajamo obitelj, školu, medije, vršnjačke skupine te sredine slobodnog vremena. Iako sve od navedenih sredina imaju značajan utjecaj u odgojnom procesu, obitelj se smatra temeljnom odgojnom sredinom. Kako dijete odrasta, njegova odgojna sredina se proširuje na rodbinu, vršnjake, odgajatelje u obrazovnim institucijama, nastavnike i susjede. Roditeljski dom, odnosno obitelj nije zatvorena odgojna sredina, već djeluje u socijalnom okruženju pa obiteljska sredina više nema potpuni utjecaj na odgoj djeteta, već i druge institucije daju svoj doprinos odgojnom procesu (Rosić, 2005).

U suvremenom svijetu djeca već od najranijih dana većinu vremena provode izvan roditeljskog doma pa su zbog toga izložena utjecaju više različitih odgajatelja. Roditelji u takvom svijetu dobivaju novu ulogu u odgoju- ulogu koordinatora. Od roditelja se očekuje da prepoznaju i odaberu najbolje stručnjake, odgajatelje i ustanove koje će mu pomoći u odgoju djeteta (Maleš, 1993).

Osim obitelji, sporedni odgajatelji su svi ostali čimbenici koji utječu na razvoj djeteta. Oni se od obitelji razlikuju po tome što njihova glavna djelatnost nije odgoj, već oni neintencionalno pridonose razvoju djeteta ostavljajući trajne tragove svojim djelovanjem.

Škola je najstarija odgojno-obrazovna institucija koja se, u skladu s društvenim prilikama, mijenjala i razvijala tijekom povijesti. Za razliku od obitelji koja se smatra prirodnom odgojnom sredinom, škola je profesionalna ustanova društva koja osposobljava mlade za život i rad (Razum, 2007, 861). Problem odgoja ističe se kao jedan od najvažnijih i najtežih zadataka s kojima se učitelji svakodnevno suočavaju. U školama se odgojnom aspektu pridaje manje pozornosti nego obrazovnom. Iako se mnogi nastavnici trude odgojno djelovati na učenike, u tome ih sprječava prenatrpanost gradiva i nejasno određeni odgojni ciljevi škole. Odgojne ciljeve važno je definirati jer u nedostatku jasno definiranih vrijednosti

postoji opasnost da škola postane instrument provođenja ideja i ciljeva različitih interesnih ili političkih skupina. U literaturi autori navode različite vrste odgoja koje se provode tijekom obrazovanja. Iako trenutno ne postoji nijedan poseban školski predmet koji se bavi samo odgojem, postoje tendencije za uvođenjem takvih predmeta, najviše za uvođenjem građanskog i zdravstvenog odgoja u škole, integrirajući ga kroz razrednu i predmetnu nastavu.

2. Povijesni pregled suradnje obitelji i škole

Kroz povijest se na obitelj i školu gledalo kao na posebne svjetove s različitim zadaćama. Roditelji su bili odgovorni za odgoj djece, dok su učitelji i institucije bili usredotočeni na obrazovanje i školski uspjeh (Rosić, 2005, 25). Suradnja i partnerski odnosi između obitelji i škole su se mijenjali i ovisili su o zadaćama i ciljevima škole i uloge obitelji u društvu.

Ideje o suradnji škole i roditelja javljaju se i prije uvođenja obaveznog školovanja pa je tako franački kralj i rimsko-njemački car Karlo Veliki već u 8. stoljeću od roditelja tražio suradnju te da djecu šalju u župne škole koje su držali svećenici po selima i gradovima (Kolák, 2006).

Idejom suradnje obitelji i škole bavili su se i mnogi istaknuti pedagozi i mislioci. Francuski pedagog Michel de Montaigne (1533.-1592.) kritizirao je nesklad između roditeljskog doma i škole (Kolák, 2006).

Jan Amos Komensky (1592.-1670.) u 17. st. i Johann Heinrich Pestalozzi (1746.-1827.) su zahtijevali da se škola otvara roditeljima, no njihovi zahtjevi su se javili kao reakcija na tadašnje društvene promjene te nikad nisu bili kontinuirani (Lukaš i Gazibara, 2010).

Makarenko (1888.-1939.) u svom djelu *Knjiga za roditelje*, 1956, prikazuje postupke i načela obiteljskog odgoja te ističe potrebu saveza između roditelja i učitelja te nužnost za uspostavom suradnje (Lukaš i Gazibara, 2010).

Hrvatski pedagog Nikola Gučetić (1549.-1610.) u svome je najpoznatijem djelu *Upravljanje obitelji*, 1998, govorio kako djecu u školi treba odgajati u suradnji s njihovim roditeljima, a Stjepan Ilijašević (1814.-1903.) je isticao kako bi učitelj trebao djelovati ne samo u školi, već i izvan nje te surađivati s obitelji svojih učenika (Lukaš i Gazibara, 2010).

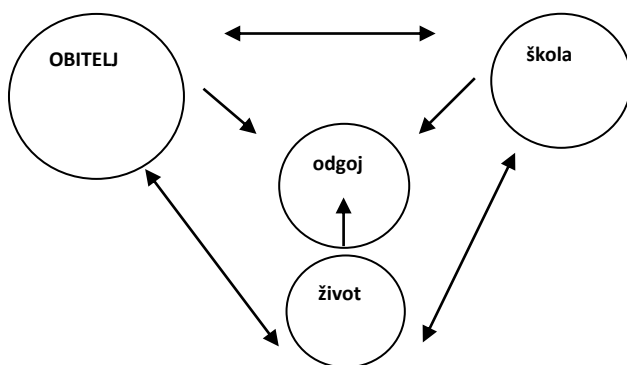
Stjepan Basariček (1848.-1918.), utemeljitelj hrvatske i bugarske pedagogije te pisac mnogih pedagoških djela i udžbenika, uočio je da roditelji imaju najveću ulogu u odgoju svoje djece te stoga škola treba uspostaviti bolju suradnju s roditeljima (Lukaš i Gazibara, 2010).

Milka Pogačić (1860.-1936.) isticala je potrebu suradnje učitelja i roditelja, ali je od učitelja tražila da osim s učenicima, rade i s narodom. Na njenu inicijativu organiziran je prvi roditeljski sastanak 1910. godine na kojemu je naglasila kako je zajednički rad nužan uvjet za uspješan odgoj (Kolák, 2006).

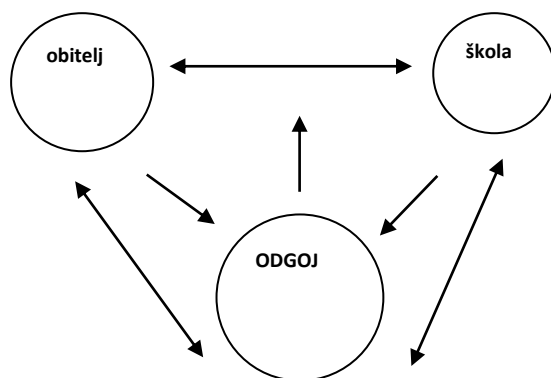
Sve do sredine prošlog stoljeća roditelji nisu imali puno mogućnosti utjecati na odgoj i obrazovanje djece izvan obitelji. Suradnja se sastojala od odlazaka na roditeljske sastanke i određene manifestacije ili školske svečanosti kao znak potpore roditelja školi. U suvremenom vremenu, roditelji su svjesni važnosti uključivanja u život i rad škole, stoga sami traže pravo na informacije i na sudjelovanje u donošenju odgojno-obrazovnih programa te postavljaju određene zahtjeve i očekivanja školama. Roditelji postaju sukonstruktori kurikulumu te daju svoj doprinos planiranju i izvođenju programa jer ipak su oni ti koji najbolje poznaju svoju djecu i njihovu situaciju (Maleš, 1996).

Alternativne škole koje su se počele osnivati 20-ih godina prošlog stoljeća su nastajale kao rezultat nezadovoljstva roditelja državnim školama i njihovom organizacijom. Roditelji su bili nezadovoljni zbog toga što je njihova uloga u državnim školama bila zanemarena te nisu mogli sudjelovati u planiranju i evaluaciji školskog života. U alternativnim školama roditelji, učenici i učitelji zajedno odlučuju o svim važnim pitanjima oko organizacije škole i nastavnog programa te kurikulumskih sadržaja (McNeil, 2009).

Grafičkim prikazom se u nastavku ilustrira kako je u prošlosti na odgoj djece najviše utjecala obitelj, dok su škola i okolina bili sporedni odgajatelji, no u današnjem društvu obitelj više nema jedinu ulogu u odgoju, već je odgoj ravnopravno raspoređen između obitelji, škole i društva, odnosno djetetove okoline (preuzeto iz Rosić, Zloković, 2003, 53).

Slika 1. U prošlosti najveći utjecaj na odgoj djece imala je obitelj

Slika 2. Danas je odgoj ravnopravno raspoređen između obitelji, škole i djetetove okoline

3. Suradnja obitelji i škole

U našoj se zemlji uobičajeno rabi termin „suradnja s roditeljima“, bez obzira na to radi li se o formalnim ili neformalnim oblicima komuniciranja. Pod suradnjom roditelja i učitelja misli se na proces međusobnog informiranja, savjetovanja, učenja, dogovaranja i druženja, a radi dijeljenja odgovornosti za dječji razvoj u obitelji i školi. Iz toga proizlazi da je cilj suradnje obitelji i odgojno-obrazovne ustanove dobrobit djeteta (Maleš, 2003, 288). Dobrom suradnjom želi se ostvariti kontinuitet u odgoju i obrazovanju te omogućiti svakom pojedinom djetetu razvoj u sredini unutar koje će se osjećati prihvaćeno i voljeno, sigurno, zadovoljno i sretno, a koja će poticajno djelovati na razvoj svih njegovih potencijala i koja će skrbiti o njegovim specifičnostima. U skladu s time, sve se više nastoje mijenjati odnosi između roditeljskog doma i odgojno-obrazovne ustanove s namjerom da roditelji dobiju aktivniju ulogu nego dosad.

Važnost međusobnog poštovanja i razumijevanja između roditelja i učitelja u prvi plan nameće pitanje važnosti uspostavljanja partnerskih odnosa kao pretpostavki uspješne suradnje. Partnerstvo između roditelja i učitelja uključuje uzajamno poštovanje, dijeljenje informacija, zajedničko odlučivanje i priznavanje individualiteta obitelji (Maleš, 2003, 293). Partnerstvo se može realizirati samo ako se pravnim aktima osigura roditeljsko pravo na odlučivanje i sudjelovanje u realizaciji i vrednovanju programa. Ako se roditeljima ne daje podrška za sudjelovanjem u upravnim tijelima i ako nema mehanizama putem kojih oni mogu prezentirati svoje zahtjeve tada sve ostaje na razini lijepe teorijske zamisli.

Širenjem roditeljskih prava širi se i lepeza mogućih roditeljskih uloga u ustanovi:

- roditelji kao podrška → daju novčane priloge, provode određene aktivnosti, prisutni su ili sudjeluju u pripremama školskih priredbi, koncerata i sl.
- roditelji kao učenici → roditelji su u ulozi učenika kada primaju informacije i znanja od osoblja ustanove te na temelju toga dolaze do različitih spoznaja o svojoj ulozi, napredovanju djeteta, radu škole i sl.
- roditelji kao pomagači → tj. kao volonteri pomažu učitelju u radu, npr. u pripremi materijala za nastavu, u pripremi razreda za izlet i sl.
- roditelji kao učitelji → roditelj u ulozi učitelja nije samo pomagač u razredu nego sudjeluje i u poučavanju učenika, preuzima inicijativu, odgovornost i poučavanje u dogovoru s učiteljem.
- roditelji kao kreatori politike → sudjeluju u tijelima upravljanja putem svojih predstavnika i na taj način sudjeluju u donošenju odluka, a što je regulirano

zakonima i ostalim dokumentima kojima se regulira djelatnost odgojno-obrazovnih ustanova.

- roditelji kao korisnici → sve se više stvaraju uvjeti po kojima roditelji mogu slobodno birati ustanovu, učitelja i sl., odnosno kao korisnici imaju pravo zahtijevati određenu kvalitetu usluga (Maleš, 2003, 288).

Stari koncept po kojem su roditeljski dom i škola dva odvojena svijeta koje spaja dijete, danas je potpuno neprihvatljiv. I teorija i praksa ističu zahtjev za izgrađivanjem jednog sasvim drugačijeg, posve novog odnosa između tih dviju sredina, utemeljenog na bogatoj komunikaciji i zajedničkom radu, te na stvaranje sredina, obiteljske i školske, koja će poticajno djelovati na cjelokupni dječji razvoj. Polaskom u školu dijete svakodnevno živi između dvije različite sredine koje se, ponekad, bitno razlikuju s obzirom na očekivanja i sustav vrijednosti. Uvjeti učenja u školi razlikuju se od onih u obitelji, očekivanja roditelja i učitelja nisu ista, a od djeteta se očekuje da zadovolji obje strane. U takvoj situaciji učenik predstavlja podijeljenu ličnost koja se svakodnevno kreće između dvije sredine među kojima ne postoji kontinuitet djelovanja. Zato se govori o pet osnovnih područja u kojima postoji mogućnost javljanja diskontinuiteta, a koji se mogu neposredno negativno održavati na razvoj djeteta. To su (Maleš, 1995, 591):

1. razlike u odgojnim postupcima između roditelja i učitelja
2. različite karakteristike životnog prostora što ga dijete uživa u obitelji (školi)
3. razlike u kvaliteti i opsegu međuljudskih odnosa koji dominiraju u različitim sredinama
4. različiti sustavi vrijednosti koji se njeguju u obitelji i školi
5. različiti sustavi komuniciranja unutar različitih sredina.

3.1. Oblici suradnje obitelji i škole

Od dobre i kvalitetne suradnje koristi imaju svi sudionici odgoja i obrazovanja. Dobra suradnja učenicima omogućava da vide kako nastavnici cijene njihove roditelje, što je važno za njihov osjećaj vlastite vrijednosti. Roditelji suradnjom s nastavnicima postaju sigurniji u obavljanju svojih roditeljskih dužnosti te od nastavnika mogu saznati kako najbolje pomoći svome djetetu. Nastavnicima pogoduje dobivanje povratnih informacija o učenicima, ali i o

svom radu. Suradnja dovodi do veće kvalitete u radu škole, a i društva u cjelini jer uključenost roditelja u život i rad škole dovodi do toga da roditelji mogu preko svojih poduzeća opremiti škole, a poduzeća mogu biti zainteresirana za učenike kao buduće radnike (Rosić, Zloković, 2003).

Partnerski odnos je onaj u kojemu su i roditelji i odgajatelji jednaki i odnose se jedni prema drugima kao kolege te dijele informacije, ciljeve i obveze vezane uz odgoj djeteta. Obje su strane aktivne u poticanju razvoja djeteta te su odgovorne, i roditelji i učitelji imaju određene dužnosti i svoja prava (Maleš, 1996).

Najčešći modeli suradnje škole i roditelja u Hrvatskoj su roditeljski sastanci i individualne informacije. U pedagoškoj praksi poznati su i spominju se brojni oblici rada s roditeljima. Oblike rada možemo podijeliti u dvije skupine, odnosno možemo ih klasificirati kao individualne ili pojedinačne oblike rada i kao skupne oblike rada. (Rosić, Zloković, 2003, 32).

U individualne modele suradnje ubrajaju se individualno informiranje, razgovor u školi, razgovor u roditeljskom domu te pismeno informiranje.

Individualnim informiranjem učitelj razgovara s jednim ili oba roditelja samo jednog djeteta i ostvaruje mogućnost međusobnog informiranja o djetetu i školi. Tako učitelj osobno upoznaje roditelje, njihove stavove i mišljenja te uvjete djetetova razvoja, a roditelji saznaju zapažanja učitelja o razvoju djeteta, rezultate rada i ponašanje djeteta u školi.

U odnosu na mjesto komunikacije može se ostvariti u školi, u roditeljskom domu i pismenim putem. Kada se razgovori odvijaju u školi, potrebno je osigurati prostoriju za razgovor. U većini ustanova u Hrvatskoj takva jedinstvena prostorija za prijam roditelja nije dostupna, što se odražava na kvalitetu suradnje.

Posjet roditeljskom domu je poseban oblik suradnje te se mnogi učitelji rijetko odlučuju na povremeni posjet učenikovu domu. Posjet obitelji jedan je od načina za bolje razumijevanje obitelji učenika i životne situacije u kojoj se oni nalaze.

Pismeno informiranje smatra se oblikom indirektna suradnje. Učitelji u pismenom obliku roditeljima šalju informacije o djetetu, a u većini slučajeva te su informacije negativne.

Prednost individualnih oblika suradnje je u neposrednosti kontakta koji omogućava bolju komunikaciju i rješavanje teškoća, a nedostatak je u vremenskoj neekonomičnosti jer je potrebno izdvojiti puno vremena za svakog roditelja.

U skupne modele suradnje ubrajaju se skupno informiranje, grupni razgovori i roditeljski sastanci.

Kod skupnog informiranja istovremeno su prisutni roditelji grupe učenika, čitavog razrednog odjela ili čitave škole. Prednosti ovog modela suradnje su ekonomičnost i razmjena iskustava među roditeljima, ali je nedostatak što se istovremeno kontaktira s velikim brojem roditelja različitih osobnosti. Zbog velikog broja roditelja mnogi najčešće ostanu samo pasivni slušatelji.

Grupni razgovori s roditeljima ostvaruju se kada postoje slični problemi ili teme koje povezuju roditelje te oni imaju informativnu i savjetodavnu ulogu. Mogu se ostvariti u nekoliko modaliteta: na razini škole, razrednih odjela, skupine zanimanja ili iskazanog interesa roditelja. Grupu roditelja povezuje ista odgojno-obrazovna situacija te se putem grupnih razgovora rješava opća problematika oko programa rada škole ili načina suradnje s roditeljima.

Roditeljski sastanci najčešće se održavaju posebno za svaki razredni odjel. Ako se roditeljskim sastancima pristupa formalistički, oni tada postaju rutinski te ih se roditelji ne prisjećaju. Roditeljski sastanci da bi bili efikasni, potrebno ih je dobro pripremiti s obzirom na vremensku dimenziju i sadržaj.

Osim navedenih oblik suradnje u školama se održavaju i drugi modeli suradnje roditelja i nastavnika poput škole za roditelje, savjetovišta za roditelje, priredbi, posjeta drugim ustanovama, dani otvorenih vrata, roditeljski kutak, zajedničke aktivnosti grupe roditelja i još mnogi drugi modeli suradnje kojima je zajednički cilj potaknuti razvoj partnerskih veza prvenstveno zbog dobrobiti učenika (Rosić, Zloković, 2003).

3.2. Potreba za suradnjom i važnost partnerstva obitelji i škole

Obitelj i škola najvažniji su činitelji koji djeluju na razvoj djeteta i odgajaju ga. Stoga su roditelji i škola upućeni na zajedničko djelovanje a kako trebaju surađivati moraju stalno komunicirati, uspostavljati ravnopravne partnerske odnose, što bolje se upoznati te razraditi metodiku odgojnih postupaka (Rosić, Zloković, 2003). Važnost suradnje između škole, pedagoga i roditelja očituje se i u boljem razumijevanju djece te uklanjanju razilaženja

između obitelji i škole, što može negativno djelovati na dijete i djetetov razvoj (Lukaš, Gazibara, 2010).

Kako bi se između učitelja i roditelja uspostavila partnerska komunikacija, od učitelja se očekuje da prošire svoje stavove stručnosti, odnosno da prihvaćaju stavove roditelja i da poštuju njihova znanja o vlastitoj djeci i njihove odgojne postupke. Zato uspješnog učitelja odlikuje stalna suradnja s obitelji učenika raznim oblicima poput roditeljskih sastanaka, individualnih savjetovanja roditelja i pismenog i usmenog obavještanja. Partnerstvo između obitelji i škole može biti uspješno samo ako sudionici nalaze zadovoljstvo u zajedničkom radu pa zato i roditelji i učenici moraju uložiti napor kako bi kontakt bio što uspješniji, odnosno kako bi što bolje razumjeli onu drugu stranu (Rosić, Zloković, 2003).

Tradicionalna orijentacija partnerstva obitelji i škole pretpostavlja odnos u kojem školi roditelji prepuštaju odgovornost za obrazovanje djece, a škola od roditelja ne očekuje izravno uključivanje u život škole. U tom pristupu ciljeve i odgojno-obrazovne programe određuje škola i ponekad o njima obavještava roditelje. Komunikacija je rijetka i većinom ju inicira škola kada se pojave određeni problemi. Partnerska orijentacija odnosa škole i obitelji ističe važnost suradnje u obrazovanju i socijalizaciji djece. U partnerskom odnosu pridaje se pozornost poštivanju kulturalnih razlika među djecom i obiteljima i značajnosti različitih perspektiva kojima se kreira pozitivna školska klima. (Epstein, 1995, prema Škutor, 2014). Partnerskom odnosu će pridonijeti česta komunikacija između roditelja i škole, ali i stvaranje pozitivnog ozračja u školi. Uloge u partnerstvu obitelji i škole su jasne i definirane, odgojni ciljevi se zajednički dogovaraju, a planovi suradnje s obiteljima se pripremaju uz prijedloge roditelja (Škutor, 2014).

Potrebno je napomenuti da su odnosi obitelji i škole i njihova suradnja uvjetovani i političkim prilikama društva, a koncepcije suradnje temelje se na različitim filozofskim, socijalnim i psihološkim pristupima, pa se stoga u praksi susreću različiti oblici partnerstva u kojima se uloge roditelja bitno razlikuju –što je društvo demokratičnije, tada je uloga roditelja u sustavu obrazovanja značajnija. Zato pitanje suradnje škole i obitelji nije samo pedagoško, već socijalno i političko pitanje (Maleš, 1996, 78).

3.3. Komunikacija s roditeljima

Savjetodavni rad s roditeljima i djecom u školskom okruženju jedan je od najčešćih i najbližih oblika komunikacije s roditeljima, koji može biti od neizmjerne pomoći cijeloj obitelji. Obzirom na vrijeme u kojem živimo, na promjene u društvu, nove situacije, uvjete života, nove oblike obitelji i zajedništva, treba moći sagledati cjelokupnu situaciju određene obitelji u društvu u kojem jest i nastojati joj pomoći na najbolji mogući način. Tradicionalno su savjetnici djelovali više kao kritičari, pronalazači grešaka u odgoju roditelja, nego kao savjetnici u pravom smislu riječi. Takva tradicija pokazuje negativan stav prema čovjeku: roditelje se doživljava kao smetnu i zato je bolje da se drže po strani. To je sasvim pogrešno, roditelji su ti koji znaju ponajviše o svojoj djeci, koji su i više nego kompetentni da daju vlastite prijedloge, mišljenja i ideje. Za kvalitetan i učinkovit savjetodavni rad s njima, potrebni su toplina, srdačnost, pozitivan stav prema ljudima. Ono što se često smatra neprofesionalnim – razgovor s roditeljima o osobnim, životnim stvarima, zapravo može biti veoma koristan i plodonosan.

Stručnjak mora biti povezan s obitelji kao cjelinom, kao i podjednako sa svakim od njenih članova, kako s roditeljima, tako i s djecom. Jedino tako se otkiva gdje se nalazi problem, na koji način je dijete ugroženo. Treba raditi na tome da se nauči roditelje u različitim konfliktnim situacijama kako očuvati svoj integritet, ali i kako pomoći djetetu da sačuva i održi svoj, jer bit svega je pomoći djetetu da izgradi samosvijest i samopouzdanje te da polako preuzima odgovornost za sebe.

4. Nova uloga roditelja i učitelja

Često se u literaturi spominje da je roditeljstvo težak posao, te da uspostavljanje dobrih odnosa u obitelji danas više nije moguće oslanjanjem na obrasce odgoja prethodnih generacija. Roditelji se danas suočavaju s brojnim pitanjima i situacijama koje nisu postojale u njihovom djetinjstvu i u kojima iskustva odgoja prethodnih generacija ne daju dobra rješenja. Ističu se prava djeteta na zaštitu, ali i sudjelovanje i izražavanje mišljenja, te prava i odgovornosti roditelja u tome. Roditelji često ne znaju što se od njih očekuje i boje se pogrešaka u odgoju, što stvara osjećaj krivnje i tjeskobe. Uzimajući u obzir sve ove čimbenike koji utječu na roditeljstvo danas, potreba za obrazovanjem roditelja proizlazi iz društvenih i ekonomskih promjena koje mijenjaju obitelj i okruženje, te iz pravnog okvira koji naglašava važnost, prava i odgovornosti roditelja. Od suvremenog se roditelja traže nova znanja i nove vještine. Kompetentan roditelj znači biti: društveno važan roditelj, informiran i obrazovan roditelj, vješt i zadovoljan, te roditelj u društveno prepoznatljivoj ulozi (Maleš, 2003).

Međutim, uspostavljanje partnerske komunikacije nije moguće ako i učitelji ne prošire svoje shvaćanje stručnosti. Od njih se očekuje da prihvate stavove roditelja, da su u mogućnosti promatrati probleme s njihove točke gledanja, da respektiraju njihova znanja o vlastitoj djeci kao i njihove odgojne postupke. Učitelj koji posjeduje stručna znanja i sposobnosti o odgojno-obrazovnom radu sada mora prihvatiti činjenicu da i roditelji kao laici mogu dati vrijedne ideje o pitanjima odgoja. Dok učitelji te nedoumice ne riješe u sebi i dok ne prihvate tu novu poziciju, neće biti uspješnih diskusija, razmjena mišljenja, dogovaranja i zajedničkog rada između roditelja i učitelja, odnosno neće se moći ostvariti istinsko partnerstvo među njima (Maleš, 2003).

5. Istraživanja o suradnji i partnerstvu obitelji i škole

Zadatak je društvene zajednice, a posebno pedagoških ustanova, poticati i omogućiti suradnju te pomoći da se takva suradnja ostvari. Važnost suradnje obitelji i škole predmet je proučavanja raznih istraživanja.

Jedno od prvih dostupnih istraživanja koje je svratilo pozornost na važnost suradnje obitelji i škole je poznato kao Plowdensko istraživanje (1967). Plowden je želio da se razmotri osnovno obrazovanje u svim njegovim aspektima te prijelaz na srednje obrazovanje. Prema rezultatima istraživanja roditeljski stavovi prema odgoju i obrazovanju vlastite djece predstavljaju najvažniju determinantu školskog uspjeha (Maleš, 1993, 592).

Cilj istraživanja provedenog 2010. godine u Hrvatskoj bio je ispitati odnose između obitelji i škole te doznati o kvaliteti tih odnosa. U istraživanju su sudjelovali roditelji djece iz 30 osnovnih škola u Hrvatskoj te je ispitano ukupno 1122 roditelja. Rezultati istraživanja pokazali su da je odnos obitelji u škole u Hrvatskoj i dalje pretežno tradicionalan, odnosno škola bez suradnje roditelja određuje odgojno-obrazovne ciljeve te o njima ponekad obavještava obitelji učenika. Komunikacija između škole i obitelji je rijetka te se većinom ostvaruje kada nastanu određeni problemi. Unatoč tome, roditelji su zainteresirani za moguće oblike suradnje te smatraju da suradnja pogoduje njihovoj djeci (Pahić, Miljević-Ridički, Vizek Vidović, 2010).

Sljedeće istraživanje (2011) istih autorica imalo je za cilj provjeriti razlikuju li se roditeljske procjene suradnje i zadovoljstva vlastite uključenosti prema mjestu stanovanja, odnosno postoje li razlike između roditelja iz urbane i roditelja iz ruralne sredine. Rezultati ovog istraživanja također ukazuju na tradicionalan pristup suradnji roditelja i škole jer roditelji smatraju da su nastava i izvannastavne aktivnosti isključivo zaduženje školskih institucija. No, na odgoj djece gledaju kao na zajedničku aktivnost u kojoj osim obitelji treba podjednako sudjelovati i škola te takva saznanja ukazuju na mogućnost unaprjeđivanja suradnje i razvoja partnerskih odnosa. Kao najveću prepreku suradnji roditelji iz obje sredine izdvojili su nedostatak vremena zbog obaveza te je nedostatak vremena izraženiji kod roditelja urbanih sredina, dok su roditelji iz urbanih područja zadovoljniji svojim sudjelovanjem u životu škole.

Istraživanjem koje su proveli Lukaš i Gazibara (2010) željelo se ispitati oblike suradnje roditelja i pedagoga te doznati mišljenja roditelja o suradnji s pedagogom. Istraživanje je obuhvatilo 183 roditelja učenika viših razreda osnovnih škola, a rezultati su pokazali da je angažman roditelja u suradničkim aktivnostima s pedagogom minimalan te da su roditelji nedovoljno zainteresirani za suradnju. Razlog tomu mogla bi biti nedovoljna komunikacija te nedovoljna informiranost o mogućnostima zajedničke suradnje. Rezultati ukazuju na to da bi škole trebale ponuditi više informacija roditeljima o mogućnostima i prednostima navedene suradnje.

5.1. Primjeri dobre prakse

U stranoj praksi također postoje brojni primjeri koje ukazuju na važnost suradnje i stvaranja partnerstva između škole i obitelji. *Harvard Family Research Project* (HFRP) (2017) u Velikoj Britaniji bavi se razvijanjem novih strategija o uključivanju obitelji u školovanje i odgoj djece od ranog djetinjstva sve do mladenaštva. U jednoj od publikacija HFRP-a donosi se niz uputa donesenih na temelju istraživanja o važnosti uključivanja obitelji u obrazovanje djece. U članku *Family Involvement Makes a Difference* (2007) nalazi se prikaz ishoda koje djeca postižu kada roditelji i škola aktivno njeguju parnerske odnose od samog početka školovanja djece. Ishodi povoljni za dijete (*Child Outcomes*) su: bolje socijalne kompetencije, kognitivni razvoj, stvaranje pozitivnih veza s vršnjacima i odraslima, razvoj vokabulara i vještina pismenosti te bolje ovladavanje jezikom.

Kako bi ishodi bili što pozitivniji, potiče se stalna suradnja i komunikacija između odgojnih institucija i obitelji te participacija roditelja u aktivnostima planiranja nastavnih programa i ciljeva.

Organizacija *Southwest Educational Development Laboratory* (SEDL) je ogranak Američkog instituta za istraživanja. Ona se bavi provođenjem i evaluacijom istraživanja na području obrazovanja sa svrhom poboljšanja poučavanja i učenja. Iz rezultata i analize brojnih istraživanja koje provode SEDL navode se brojni razlozi zašto je uključivanje roditelja u obrazovni sustav važno i korisno. Mnoga istraživanja su dokazala da djeca čiji su roditelji uključeni u život škole i koji se trude graditi parnerske odnose ostvaruju: veći uspjeh na testovima, upisuju se na prestižnija sveučilišta, redovita su na nastavi, bolje ovladavaju socijalnim vještinama te češće se odlučuju za nastavak školovanja i nakon diplomiranja (SEDL, 2002). U cjelini, istraživanjima je utvrđena pozitivna i uvjerljiva povezanost između

uspjeha učenika i uključivanja njihovih obitelji u sustav obrazovanja. Pozitivni rezultati su ostvareni bez obzira na razlike u socijalnom položaju, rasi ili stupnju obrazovanja roditelja. Iako su istraživanja bila usredotočena na povezanosti škole i obitelji, također se da zaključiti kako i uključivanje lokalne zajednice može imati pozitivne učinke na uspjeh i ponašanje djece.

U Australiji, Ministarstvo obrazovanja je u suradnji s vijećima roditelja (*The Australian Parents Council*) te školskim vijećima (*Australian Council of State School Organisations*) izradilo nacionalni Okvir za partnerstva između škole i obitelji (*Family-School Partnerships Framework*). Svrha ovog Okvira je ohrabriti i voditi škole, grupe roditelja te čitave obitelji prema izgradnji partnerstva. Temelj okvira su postojeći pozitivni primjeri iz prakse, a on sadrži (*Family-School Partnerships Framework*, 2011):

- viziju poboljšanih partnerskih odnosa između australskih škola i obitelji učenika
- smjernice koje služe kao vodilje u izgradnji partnerskih odnosa između dviju strana
- strategije kojima bi škole trebale lakše implementirati razne oblike suradnje u školski program

Izdavanjem ovog Okvira australska vlada pokazala je kako su prepoznali važnost izgradnje partnerskih odnosa te kako aktivno prate razvoj školstva te stoga nastoje dati svoj doprinos u poboljšanju i kvaliteti odnosa između obitelji i škola jer bolji odnosi pospješuju kako odgoj, tako i akademski uspjeh učenika u školama.

6. Zaključak

Razvoj partnerskih odnosa između obitelji i odgojno-obrazovne ustanove izradit će se ako se krene od postojećeg stanja. Roditelji i učitelji se ponekad osjećaju nelagodno i nesigurno kada trebaju uspostaviti komunikaciju i djelovati u praksi, ali to je normalno kada se ljudi kreću bez modela i upiru prema nečemu novom. Pogreške su neminovne i često će svatko od njih doći do zaključka da je najbolje da radi sam kao što je radio do tada. Međutim, to nije najbolje za dijete. Roditelji i učitelji trebaju zajedno raditi i surađivati više nego ikada prije. Suradnički odnosi bit će uspješni samo ako se roditelji i učitelji međusobno razumiju i podržavaju.

Odnos obitelji i škole ne smije se temeljiti na stavu o profesionalizaciji odgoja i obrazovanja, jer se roditelje može gurnuti na periferiju tog procesa i oduzeti im svaku inicijativu prema djetetu. Nažalost, većina roditelja nije svjesna svoje važnosti i svojih spoznaja o djetetu, iako nisu „profesionalci“. Zato im učitelji, koji trebaju uspostaviti prijateljski odnos s roditeljima, moraju dati priliku da govore, da pokažu što znaju i saslušati ih, jer to može biti početak stvaranja komplementarnih uloga - kako za učitelje tako i za roditelje, a od čije će uspješnosti najviše koristi imati dijete.

Imajući u vidu važnost uspostavljanja partnerskih odnosa između obitelji i škole, od suvremene se škole očekuje da koncipira i organizira suradnju kao kontinuirani proces. Da bi to mogla ostvariti, potrebno je poraditi na poboljšanju uvjeta za uspostavljanje uspješne komunikacije s roditeljima, te osmisliti nove i unaprijediti dosadašnje oblike suradnje o kojima je u ovom radu bilo riječi, a koji će omogućiti veće sudjelovanje roditelja u radu škole.

Literatura

Harvard Family Research Project. Izvor s World Wide Web: zadnja posjeta 23.8.2017.
Dostupno na: <http://www.hfrp.org/>

Family-School Partnerships Framework. Department of Education Employment and Workplace Relations. Izvor s World Wide Web: zadnja posjeta 23.8.2017. Dostupno na: http://www.familyschool.org.au/files/3013/8451/8364/Family-school_partnerships_framework.pdf

Kolak, A. (2006) Suradnja roditelja i škole. *Pedagoški istraživanja*. Vol.3 No.2, str. 123-138.

Lukaš, M. i Gazibara, S. (2010) Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. Vol. LVI No.24, str. 210-229.

Maleš, D. (2003) *Afirmacija roditeljstva*. u: Nacionalna obiteljska politika, Državni zavod za zaštitu obitelji, Zagreb, 275. -302.

Maleš, D. (1993) Škola-roditelji-djeca. *Izlaganje sa znanstvenog skupa*.

Maleš, D. (1995) Suradnja između roditeljskog doma i škole. U: Aračić, P. (ed.) *Obitelj u Hrvatskoj- stanje i perspektive*. Biskupski ordinarijat, Đakovo, 287-300.

Maleš, D. (1996) Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole. *Društvena istraživanja*. Vol. 5 No. 1, str 75-88.

McNeil, John D. (2009) *Contemporary Curriculum: In Thought and Action*. New York: John Wiley&Sons

Pahić, T., Miljević-Ridički, R. i Vizek Vidović, V. (2010) Uključenost roditelja u život škole: percepcija roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima. *Odgojne znanosti*, Vol.12 No.2, str. 329-346.

Razum, R. (2007) Odgojno djelovanje suvremene škole: izazovi i mogućnosti za religiozni odgoj. *Bogoslovska smotra*. Vol.83 No.4, str. 857-880.

Rečić, M. (1996) *Odgoj u obitelji*. Đakovo: Tempo.

Rosić, V. i Zloković J. (2003) Modeli suradnje obitelji i škole. Đakovo: Tempo.

Rosić, V. (2005) Odgoj – obitelj – škola. Rijeka: Žagar.

SEDL – Advancing Research, Improving Education. Annual Synthesis. Izvor s World Wide Web: zadnja posjeta 10. 4. 2016. dostupno na: <http://www.sedl.org/>

Škutor, M. (2014) Partnerstvo škole i obitelji – temelj dječjeg uspjeha. *Napredak*. Vol.154 No.3, str. 209-222.